

Ekonomiutskottet

Statsrådets redogörelse till riksdagen - Finlands program för hållbar tillväxt

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse till riksdagen - Finlands program för hållbar tillväxt (SRR 6/2020 rd): Ärendet har remitterats till ekonomiutskottet för utlåtande till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- näringsminister Mika Lintilä, arbets- och näringsministeriet
- utvecklings- och utrikeshandelsminister Ville Skinnari, utrikesministeriet
- statssekreterare Kimmo Tiilikainen, arbets- och näringsministeriet
- finansråd Laura Vartia, finansministeriet
- specialmedarbetare Tiina Vainio, utrikesministeriet
- ledande finanspolitisk inspektör Mika Sainio, Statens revisionsverk
- ledande effektivitetsrevisor Tuula Varis, Statens revisionsverk
- professor Niku Määttä, Helsinki Graduate School of Economics
- direktör Hannu Kemppainen, Innovationsfinansieringsverket Business Finland
- professor Lassi Linnanen, Expertpanelen för hållbar utveckling
- ordförande Markku Ollikainen, Klimatpanelen
- ekonomie doktor, forskare Paavo Järvensivu, forskningsenheten BIOS
- forskare Päivi Puonti, Näringslivets forskningsinstitut ETLA
- styrelseordförande, rektor Keijo Hämäläinen, Finlands universitetsrektorers råd UNIFI rf
- direktör Matti Mannonen, Teknologiindustrin rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- miljöministeriet
- Finlands Bank
- Statens ekonomiska forskningscentral
- Finlands Akademi
- Rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken
- Naturpanelen
- Landskapsförbunden för Södra Finland
- Landskapsförbunden för Östra och Norra Finland

Utlåtande EkUU 1/2021 rd

- Landskapsförbunden för Västra Finland
- C21 - Finlands 21 största städer
- Finnvera Abp
- Maria 01
- Stora Enso Oyj
- Teknologiska forskningscentralen VTT Ab
- Wärtsilä Oyj Abp
- Akava ry
- Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf
- Finlands näringsliv rf
- Health Incubator Helsinki
- Centralhandelskammaren
- Kultur- och konstområdets centralorganisation KULTA rf
- Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- Skogsindustrin rf
- Servicefacket PAM rf
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- Biokretslopp och Biogas Finland rf
- Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra
- Finlands naturskyddsförbund rf
- Företagarna i Finland rf
- arbetslivsprofessor Lauri Järvilehto
- ekonomie doktor Eero Lehto
- framtidsforskare Risto Linturi.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Redogörelsens centrala innehåll. Den nu aktuella redogörelsen från statsrådet är en plan för hur Finland ska använda den finansiering som fås via EU:s återhämtningspaket. Syftet med återhämtningsfonden är att kanalisera sammanlagt 750 miljarder euro till medlemsländerna. Av detta är 390 miljarder euro direkt stöd (gåva), till övriga delar är det fråga om lån.

En förutsättning för att medel ur återhämtningsfonden ska få användas är att de främjar Europarådets landsspecifika rekommendationer till varje medlemsstat samt gröna investeringar och digitalisering. Återhämtningsfondens huvudsakliga syfte och effekter hänger uttryckligen samman med fleråriga investeringar som ska stödja ekonomisk tillväxt och hållbarhet.

Riksdagen har förhållit sig delvis reserverat till fonden (StoUU 6/2020 rd — E 64/2020 rd, FiUU 2/2020 rd, EkUU 15/2020 rd, GrUU 16/2020 rd, PeVP 43/2020 vp och SuVP 23/2020 vp). Vid behandlingen av tidigare skrivelser från statsrådet kulminerade detta förhållningssätt framför allt i det ansvar som ålades medlemsstaternas offentliga finanser i och med det föreslagna finansieringsarrangemanget. I sista hand är fondens konsekvenser för de offentliga finanserna beroende av hur väl man lyckas åstadkomma investeringar och ekonomisk tillväxt genom programmet för hållbar tillväxt. För att Europa och även Finland ska klara av pandemin är det nödvändigt att vi

Utlåtande EkUU 1/2021 rd

deltar i återhämtningsinstrumentet och därigenom i främjandet av den ekonomiska tillväxten och återställandet av förtroendet i hela euroområdet.

Återhämtningsinstrumentet består av flera finansieringselement. Tilläggsfinansieringen för EU:s program och instrument inom ramen för återhämtningsinstrumentet innehåller element, till exempel finansieringen för en rättvis omställning (JTF), som är förenade med särskilda kriterier. Faciliteten för återhämtning och resiliens (RRF) kan i huvudsak riktas till nya objekt.

Vid bedömningen av det totala ansvaret bör det beaktas att den andel av återhämtningsinstrumentet som används för att finansiera direkta bidrag kan betraktas som ett ansvar för medlemsländerna som helt säkert kommer att realiseras. Däremot realiseras ansvaret i fråga om den andel med vilken man finansierar stödet i form av lån endast om lånemöjligheten utnyttjas, men skulden inte återbetalas enligt betalningsprogrammet. Ansvaren baserar sig alltså till alla delar på den mekanismen att medlemsländerna tillfälligt förbinder sig till en högre maximinivå på EU-budgeten än för närvarande, och kommissionen skaffar finansiering på marknaden med stöd av det. Den skuld som uppkommit på detta sätt ska återbetalas mellan 2027 och 2058. Det villkor om noggrann avgränsning av ansvaren som riksdagen har förutsatt har ansetts vara uppfyllt genom att storleken på en eventuell årlig tilläggsavgift har begränsats till 0,6 procent av bruttonationalinkomsten, årligen. I detta sammanhang är det värt att notera att beräkningen grundar sig uttryckligen på bruttonationalinkomsten och inte på bruttonationalprodukten. Bruttonationalinkomsten (BNI) skiljer sig från bruttonationalprodukten genom att man vid beräkningen av den också beaktar de primära inkomster som erhållits från och betalats till utlandet. Räntor som betalats till utlandet är en betydande utgiftspost i Finland, och bruttonationalinkomsten har således av tradition varit mindre än bruttonationalprodukten hos oss.

Det som sägs ovan innebär sammantaget att det årliga maximibeloppet av det totala ansvar som åläggs Finland genom återhämtningsfonden är den förhöjda betalningsandelen ökad med en avtalsenlig tilläggsavgiftsandel som är lika stor som denna.

Ekonomiutskottet kommer att yttra sig mer i detalj om återhämtningsfonden i samband med behandlingen av den lagstiftning som innebär en temporär höjning av den nationella betalningsandelen (RP 260/2020 rd) och koncentrerar sig i detta utlåtande om statsrådets redogörelse uttryckligen på planen för hur det skulle vara mest ändamålsenligt att använda de resurser som ska kanaliseras till Finland via fonden. Finlands BNP per capita har förblivit nästan oförändrad efter finanskrisen 2008—2009. Av objekten i programmet kan särskilt FoU- och utbildningsinvesteringarna antas ha särskilda effekter som ökar produktiviteten och därmed ekonomins tillväxtpotential.

Omvärlden. I början av coronakrisen tvingades man inom den ekonomiska politiken reagera snabbt på de helt nya omständigheterna och förändra de sätt på vilka samhället fungerar, bland annat genom lagstiftning. Hela 2020 var en tid av vågor av olika slags restriktioner. Trots att restriktionerna och det ändrade konsumentbeteendet kommer att märkas av långt in på detta år, anses det nu vara realistiskt att förvänta sig att vi tack vare vaccinationerna till stor del kommer att kunna återgå till de rutiner som rådde före pandemin. Detta gör det också möjligt att återställa den ekonomiska aktiviteten. Trots det är det sannolikt att vissa av samhällets rutiner kommer att förändras för en lång tid. Den framtida utvecklingen är på det hela taget osäker. För att den hållbara ekonomiska tillväxten och sysselsättningen ska kunna stärkas måste de politiska åtgärder

Utlåtande EkUU 1/2021 rd

som nu vidtas på ett framgångsrikt sätt svara mot de ekonomiska aktörernas behov, både på kort och på lång sikt.

Riksdagen har ansett (StoUU 6/2020 rd) att det är motiverat att alla medlemsländer reagerar på detta genom att öka de offentliga investeringarna för att undvika en djup eller långvarig ekonomisk recession. Pandemins konsekvenser för hälsan och ekonomin har yttrat sig på mycket olika sätt i de olika medlemsstaterna, samtidigt som deras förmåga att stimulera sin ekonomi har varierat beroende på det finansiella läget i respektive stat. Stora utskottet konstaterar i sitt utlåtande att det på en integrerad inre marknad är nödvändigt att medlemsstaterna har möjlighet att föra en stimulerande finanspolitik, eftersom konjunkturutvecklingen i varje medlemsstat också återverkar på de andra medlemsstaterna. Även ekonomiutskottet har sett ett behov av en stimulerande finanspolitik.

Grundläggande principer. Ekonomiutskottet påminner om att finansieringen av återhämtningsinstrumentet grundar sig på lån som förvärvats på finansmarknaden. Därför är det viktigt att Finland använder den tillgängliga finansieringen på ett sätt som främjar hållbar tillväxt och ekonomisk förnyelse på lång sikt och så kostnadseffektivt som möjligt. I detta skede av behandlingen av planen verkar de riktlinjer och begränsningar som styr användningen av medlen dock vara så allmänt formulerade att det är svårt att bedöma om de styr användningen på ett optimalt sätt.

En mer ingående utvärdering av programmet försvåras av att det i fråga om flera av målen förblir oklart vilka konkreta åtgärder som ska vidtas för att uppnå dem. Ekonomiutskottet betonar att det är nödvändigt att kostnadseffektiviteten och genomslagskraften i fråga om användningen av pengarna är föremål för kontinuerlig utvärdering. Ekonomiutskottet efterlyser också instrument med vars hjälp effekterna kan följas. Det är klart att redogörelsen är en allmän beskrivning av programmets prioriteringar och att det är den plan för återhämtningsinstrumentet som ska ges till EU och som preciserar hur finansieringen fördelas som har nyckelrollen. Ekonomiutskottet konstaterar att de obetydliga investeringarna har varit ett allmänt erkänt problem i Finland under de senaste åren. Därför är främjandet av privata investeringar ett viktigt mål, och medel från återhämtningsinstrumentet måste riktas till att skapa incitament för investeringar. Likaså behövs det offentlig finansiering för att skapa det slags förutsättningar, bland annat utbildning, som inte förverkligas på marknadsvillkor. Ekonomiutskottet anser att offentlig finansiering ger särskilt god effekt när den används som hjälp för att få fram privat finansiering. Ekonomiutskottet är bekymrat över att de projekt som föreslås inom ett massivt finansieringsinstrument av detta slag lätt är splittrade, kortvariga och projektartade och har en kortvarig sysselsättningseffekt och liten betydelse för att skapa ny tillväxt. Man bör prioritera projekt som varaktigt skapar ny tillväxt och som när de lyckas sysselsätter på bred och permanent basis, och framför allt på att öka kompetensen och produktiviteten. Hit hör bland annat projekt i industriell skala.

Ekonomiutskottet anser det utrett att en av de största faktorerna som i dag begränsar tillväxten i Finland har att göra med tillgången på arbetskraft, både kvantitativt och kvalitativt. I detta perspektiv kommer de element i planen som innebär stärkande av kompetensen, ökning av tillgången på arbetskraft och utveckling av vägar för kontinuerligt lärande att öka Finlands beredskap att komma med i trenden med hållbar tillväxt, när den ekonomiska aktiviteten ökar efter att viruspandemin gett vika.

Utlåtande EkUU 1/2021 rd

Ekonomiutskottet betonar att det inom ramen för återhämtningsinstrumentets begränsade resurser är avgörande hur väl instrumentet kan integreras i sådan konkurrensutsatt internationellt högklassig forskning och kompetens som skapar nya lösningar och därmed affärsmöjligheter även internationellt. En åtgärd som snabbt ökar kompetensen och som har betydande sysselsättnings- och produktivitetsfördelar är att öka högskolornas nybörjarplatser och resurstilldelningen till dem. Ekonomiutskottet anser att det är ytterst viktigt att se till att det finns tillgång till både utbildning som leder till examen och kontinuerligt lärande på behovsbasis i olika delar av landet. För att trygga företagens tillväxt men också de offentliga aktörernas tjänster måste man också snabbt se till att vägarna för kontinuerligt lärande är flexibla och effektiva.

Ekonomiutskottet anser det vara viktigt att trygga heltäckande och tillräckligt snabba telekommunikationsförbindelser i samband med den digitala omställningen. För att faktiskt kunna genomföra distansfunktioner som till exempel olika slags tjänster, diagnostik och undervisning krävs det satsningar på bredband och andra telekommunikationsförbindelser. Det är väsentligt för Finlands tillväxt och beredskap inför framtiden att man satsar på förbindelserna med hjälp av detta instrument.

Allmänna bedömningar av planen. Ekonomiutskottet anser att stimulansåtgärderna är ändamålsenliga i den nuvarande situationen med låga räntor. En utdragen och eventuellt fördjupad recession i andra EU-stater påverkar också Finlands tillväxtmöjligheter. Finlands ekonomi är beroende av Europas återhämtning. Därför ligger det i Finlands intresse att stödja euroområdets ekonomier genom återhämtningsinstrumentet. Att andra stater återhämtar sig kan således ha en betydande inverkan på Finlands ekonomi. När exporten ökar och bruttonationalprodukten stiger dämpas arrangemangets höjande effekt på den offentliga skulden relativt sett.

Återhämtningsinstrumentet är ett synnerligen viktigt verktyg för att få fart på tillväxten i Finland, om finansieringen riktas klokt till investeringar som främjar företagens tillväxt och export och till forskningsprojekt som främjar digitalisering och en koldioxidsnål ekonomi. Ekonomiutskottet anser det vara viktigt att man bland stödåtgärderna enligt planen hittar ändamålsenliga och flexibla verksamhetsmodeller för konsortier som leds av så kallade lokomotivföretag eller för motsvarande samarbetsformer, och att man samtidigt skapar utrymme också för små och medelstora företag som självständiga aktörer. Även små aktörers mervärde och hävstångseffekt kan vara betydande. I Finland har det bildats en viktig plattform för tillväxtföretag, och man har lyckats samla in en också i internationell jämförelse betydande finansiering. Ekonomiutskottet betonar vikten av den verksamhetsmodell för forskningsinfrastrukturer och testningsmiljöer som också redogörelsen kräver, där verksamhetsmiljöerna används gemensamt av forskningsaktörer och företag.

Avsikten är att minst 50 procent av programmet för hållbar tillväxt ska riktas till investerings- och reformhelheter för den gröna omställningen. Ekonomiutskottet anser att denna prioritering är motiverad och viktig. Klimatförändringen och naturförlusten medför allvarliga risker för människor och ekonomin om de får fortsätta. Samtidigt finns det en stor och växande internationell efterfrågan på lösningar på dessa utmaningar, och Finland har betydande kompetens och utvecklingsmöjligheter inom dessa områden. Undersökningar visar att den gröna återhämtningen genererar betydligt fler heltidsjobb än stimulansåtgärder baserade på fossila bränslen. Det har uppskattats att man genom investeringar i förnybar energi (vindkraft, solkraft) under de kommande tio åren skul-

Utlåtande EkUU 1/2021 rd

le kunna skapa 52 miljoner nya jobb i världen samtidigt som utfasningen av fossila bränslen minskar antalet jobb med 27 miljoner. Ekonomiutskottet anser det därför vara nödvändigt att medlen från återhämtningsinstrumentet riktas till branscher som skapar grön tillväxt både i Finland och i Europa. Dessutom bör projektens positiva effekter på naturens mångfald och en hållbar användning av naturresurser stärkas.

Ekonomiutskottet hänvisar till sitt tidigare utlåtande EkUU 15/2020 rd, där utskottet konstaterar att det är till fördel för en liten, öppen och exportbaserad ekonomi som Finland att hela EU återhämtar sig. Finland måste målmedvetet eftersträva en ledande roll i arbetet för en hållbar framtid genom att särskilt inom energi- och miljöteknik utveckla planerings-, utvecklings-, forsknings- och affärskompetensen på systemnivå. Utöver industriella investeringar måste man också aktivt försöka locka internationella aktörers forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet till Finland.

När det gäller den gröna omställningen betonar ekonomiutskottet också att genomförandet av programmet bör vara konsekvent så att finansieringen inte heller till den del den inte direkt riktar sig till den gröna omställningen ska stå i strid med denna (den s.k. do no significant harm-principen). Finansieringen bör också överensstämma med målen för hållbar utveckling i Agenda 2030. Samtidigt påpekar ekonomiutskottet att den gröna omställningen inte ens främjas enbart eller alltid effektivast genom finansieringsprogram av denna typ. Regleringsmiljön har en central roll i att styra investeringar, produktion och konsumtion.

Vid bedömningen av programmet bör man också komma ihåg att återhämtningspaketet trots allt innebär en slags marknadsstörning jämfört med om man inte skulle ingå detta gemensamma arrangemang, som i sista hand baserar sig på medlemsstaternas förmåga att ta ut skatt. Det är sannolikt att varje medlemsstat kommer att vidta liknande åtgärder som dem som ska vidtas i Finland enligt den nu aktuella redogörelsen från statsrådet. Dessutom stimulerar Europeiska ekonomiska samarbetsområdets konkurrenter Kina och Förenta staterna sina ekonomier genom massiva stödprogram. I programmets prioriteringar och strategiska val kan det vara ändamålsenligt att särskilt beakta de förändringar som sker i verksamhetsmiljön för de finländska aktörernas viktiga konkurrenter.

Resursfördelning. Vid ekonomiutskottets utfrågning framförde de sakkunniga också delvis motsatta uppfattningar om huruvida Finlands program borde koncentrera sig på noggrant utvalda objekt eller vara övergripande och mer allmänt hållet. Om resurserna splittras för mycket förlorar man de potentiella synergieffekterna av projekten, men det är omöjligt för den offentliga förvaltningen att avgöra vilken teknik och vilka lösningar som kommer att vara vinnare i den fria konkurrensen på marknaden i ett senare skede.

I denna avvägning har det framförts att sådana projekt inom den privata sektorn som skulle ha fått finansiering via andra kanaler har identifierats som sannolikt företagsekonomiskt lönsamma av marknadsmekanismen. När det gäller sådana projekt uppstår därför inte frågan om vilken möjlighet de offentliga aktörerna har att identifiera framgångsrika öppningar.

Ekonomiutskottet konstaterar att man för att uppnå den största effekten i vilket fall som helst måste erbjuda lika kriterier för dem som ansöker om finansiering.

Utlåtande EkUU 1/2021 rd

Slutsatser. Trots osäkerhetsfaktorerna anser ekonomiutskottet att det är klart att instrumentet kommer att fungera procykliskt på grund av tidpunkten för de projekt som finansieras. Ekonomiutskottet påminner i sitt utlåtande EkUU 15/2020 rd om att återhämtningsåtgärderna handlar om att genom offentliga projekt mobilisera resurser som annars skulle bli outnyttjade på grund av det ekonomiska läget. Ett offentligt finansierat projekt som sysselsätter arbetstagare som annars skulle bli arbetslösa eller utnyttjar produktionsfaktorer som annars skulle vara överksamma är fördelaktigt för samhället. I detta perspektiv går ingen annan produktion förlorad på grund av projektet, eftersom de resurser som tagits i anspråk genom stimulansåtgärderna skulle ha varit outnyttjade utan dessa. Stimulansen grundar sig på att det vid en viss tidpunkt finns outnyttjade resurser i ekonomin. Stimulansprojekten måste därför genomföras just vid arbetslöshet och annan underutnyttjad kapacitet: de projekt som nu föreslås bli finansierade genom återhämtningspaketet bör genomföras snabbt för att hantera coronakrisen på ett kontracykliskt sätt. I ljuset av den tidsplan som beskrivs i statsrådets redogörelse verkar det oundvikligt att åtgärderna blir procykliska.

För att minska den procykliska effekten till följd av att stöden fördröjs samt den administrativa bördan betonar ekonomiutskottet att det i stället för att skapa helt nya nationella stödinstrument kunde vara motiverat att kanalisera finansieringen från återhämtningspaketet till befintliga instrument, eventuellt genom att utvidga deras tillämpningsområde och bredda paletten av åtgärder inom ramen för dem. På grund av det breda urvalet åtgärder är behovet att säkerställa att stöden är konsekventa och går i samma riktning extra stort.

Ekonomiutskottet anser att medlemsstaternas ansvar i och med återhämtningspaketet ännu inte skapar en fiskal union men i förlängningen kan de vara ett steg i den riktningen. Återhämtningsinstrumentet är dock ett verktyg av engångsnatur under kristiden. Trots att det nu är fråga om ett tillfälligt åtgärds paket av engångskaraktär, blir det beslut som nu fattas ett prejudikat när det gäller betydande och långvarig skuldsättning inom unionen.

Ekonomiutskottet konstaterar att riksdagens vilja när man beslutade om återhämtningsinstrumentet var att instrumentet ska riktas till de områden som drabbats värst ekonomiskt av coronaviruset. Finlands ekonomi har klarat av pandemin bättre än många andra länders. På grund av detta och i enlighet med det beslut som fattats kommer Finlands utdelning att minska, eftersom vår bruttonationalprodukt har sjunkit mindre än väntat. Detta innebär en nettonytta för den finländska ekonomin, även om vår utdelning från återhämtningsinstrumentet minskar. Ekonomiutskottet hänvisar till sitt utlåtande 15/2020 där utskottet konstaterar att stödet i första hand ska inriktas på att avhjälpa följderna av coronakrisen och att klara av krisen. Utskottet påminner om att den totala bilden av återhämtningsinstrumentet klarnar först när kommissionen har tagit ställning till godtagbarheten av alla medlemsstaternas planer och medlemsstaterna har fattat beslut också om utnyttjande av möjligheten till lån.

Det är värt att notera att den föreslagna återhämtningsfonden kan genomföras om beslutet om egna medel kan ändras (RP 260/2020 rd). Förhandlingarna om ökningen av de egna medlen inleddes redan 2017 (RP 260/2020 rd, allmänna motiveringen). I detta perspektiv är den nu aktuella särskilda fond som behövs på grund av covid-19-pandemin endast ett element i den större helhet där Europa utvecklas i en riktning som är mer miljömässigt ansvarsfull och utnyttjar digitaliseringen bättre, med stöd av en större budget än tidigare.

Utlåtande EkUU 1/2021 rd

Ekonomiutskottet anser det vara klart att ett återhämtningsinstrument på europeisk nivå är nödvändigt för ett Europa som håller på att repa sig efter pandemin. Det är nödvändigt för att återställa förtroendet på marknaden, påskynda utvecklingen mot grön tillväxt och digitalisering och skapa ny tillväxt. Återhämtningspaketet undanröjer dock inte de bakomliggande orsakerna till problemen i de offentliga finanserna och därmed inte heller hotet om en omfattande finanskris på lång sikt. En tydlig institutionell referensram som definierar hur det finanspolitiska ansvaret och befogenheterna mellan medlemsstaterna och EU som kollektiv fördelas är en nödvändig förutsättning om man beslutar att fortsätta i den riktning som nu föreslås. En asymmetri i fråga om ansvar och befogenheter kan skapa ett problem med herrelösa pengar, försvaga medlemsstaternas incitament att hjälpa upp sina offentliga finanser genom egna åtgärder och således öka de långsiktiga finansierings- och makrostabilitetsriskerna. Ekonomiutskottet tar närmare ställning till detta vid behandlingen av statsrådets redogörelse om EU-politiken (SRR 7/2020 rd).

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 5.2.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Juhana Vartiainen saml
vice ordförande Hanna Kosonen cent
medlem Atte Harjanne gröna
medlem Mari Holopainen gröna
medlem Eeva Kalli cent
medlem Riitta Mäkinen sd
medlem Matias Mäkynen sd
medlem Sakari Puisto saf
medlem Minna Reijonen saf
medlem Janne Sankelo saml
medlem Joakim Strand sv
medlem Hussein al-Tae sd
medlem Veikko Vallin saf
medlem Tuula Väättäinen sd
ersättare Kai Mykkänen saml.

Sekreterare var

utskottsråd Teija Miller.

Utlåtande EkUU 1/2021 rd Avvikande mening 1

AVVIKANDE MENING 1

Motivering

Sannfinländarna motsätter sig inrättandet av återhämtningsfonden, Finlands deltagande i den och statsrådets redogörelse om hur det vore ändamålsenligt att använda de resurser som kanaliseras till Finland via fonden om den inrättas. Ekonomiutskottet ämnar senare uttala sig om själva fonden och dess betydelse i samband med behandlingen av beslutet om egna medel (RP 260/2020 rd). Ekonomiutskottet kommer också att ta närmare ställning till återhämtningspaketet när det gäller utvecklingen mot en federalistisk union vid behandlingen av statsrådets redogörelse om EU-politiken (SRR 7/2020 rd).

Sannfinländarna anser att det är fel ordningsföljd att godkänna programmet för hållbar tillväxt och eventuellt till och med beslutet om egna medel, och efter det fundera över den långa linjen och ramarna för EU-politiken. Först måste man föra en principiell debatt om den federala utvecklingen, efter det utvärdera hur meningsfullt återhämtningspaketet är, sedan fundera över finansieringen av paketet och först till slut diskutera hur medlen skulle kunna användas.

Utskottet fäster alltför stor vikt vid de direkta effekterna av de gemensamma stimulansåtgärderna

I utskottets utlåtande nämns att det på grund av coronapandemin är motiverat att stimulera ekonomin och att alla länder bör kunna göra detta. Vi ser det som att man på detta sätt försöker säga att även länder som redan är överskuldssatta bör få stimulera och därmed skuldsätta sig ytterligare — och om ett enskilt land inte har tillräcklig upplåningskapacitet, bör de övriga medlemsländerna ta på sig utgifterna för denna stimulans, antingen direkt eller åtminstone genom att garantera dem.

Enligt sannfinländarna är detta en felaktig och farlig uppfattning. Den gör det möjligt att godkänna och omedelbart genomföra gemensamma skulder och inkomstöverföringar inom euroområdet, och genom den ram som nu skapas blir det även möjligt att senare ta systemet i bruk. EU kommer att bli en skuldunion och en federation för inkomstöverföringar under täckmanteln av coronakrisen. Även om det steg som tas i och med fonden kan anses vara litet formellt sett, av engångsnatur och noggrant avgränsat och man därför kan föreslå att fonden kan godkännas i riksdagen med enkel majoritet, är verkligheten enligt sannfinländarna annorlunda.

Utskottet har ett betydande ansvar i frågan. Varken EU eller något annat EU-land driver Finlands nationella intressen i detta ärende. De verkliga målen för återhämtningsfonden, unionens riktning mot en federation och Finlands ställning som drivved i EU:s federala utveckling, bör vara det primära i diskussionen men nu har de nästan helt förbigåtts.

Programmet har fina mål men saknar konkretisering

Utskottet anser i sitt utlåtande att en utvärdering av programmet är svår eftersom det i fråga om flera mål förblir oklart vilka konkreta åtgärder som ska vidtas för att uppnå målen. Sannfinländarna anser att programmet är en alltför diger förteckning över högtflygande mål som till och med

Utlåtande EkUU 1/2021 rd

Avvikande mening 1

är motstridiga sinsemellan. Utifrån den nu aktuella utredningen från statsrådet är det inte möjligt att bedöma om Finlands program kan godkännas eller vad som bör ändras i det. Sannfinländarna misstänker att eftersom man bara har några månader på sig för konkreta ansökningar om understöd, kommer själva programmet och de projekt som snart ska inledas att vara dåligt förberedda, och också nyttan av dem kommer därför att vara mindre än väntat.

Man ville ha ett program men fick en lista över sektoriella stödönskemål

Om själva programmet för hållbar tillväxt har varit tungt att läsa på grund av den ringa konkretiseringen och de många målen, gäller detsamma också för sakkunnigyttrandena, som i huvudsak har varit otacksam läsning.

Största delen av yttrandena koncentrerade sig på att bedöma stödbehoven inom olika sektorer och hur de ekonomiska stöden för sektorn i fråga bör utformas. Sakkunnigyttrandena blev därmed ett slags önskelista för intressegrupper som köar till stödluckan i stället för en koherent bedömning av en hurdan programhelhet som bäst skulle motsvara Finlands nationella intresse genom att främja en hållbar ekonomisk tillväxt.

I det enda yttrande som behandlade fondens ekonomiska betydelse för Finland ur ett ekonomiskt perspektiv kom man fram till att stimulanseffekten av paketet är blygsam i en europeisk skala, och trots den stora nettoavgiften är Finlands ekonomiska nytta av det antingen mycket liten eller till och med negativ. Det är därför möjligt att programmet som helhet kommer att försvaga Finlands skuldållbarhet och ekonomiska produktivitet i stället för att förbättra dessa.

Statsrådet har trots uppmaningar inte kunnat lägga fram någon konsekvensbedömning när det gäller fonden. Från regeringens sida har det hävdats att det är omöjligt att göra en bedömning innan de landsspecifika programmen för hållbar tillväxt har godkänts och börjat genomföras. Sannfinländarna misstänker att den verkliga orsaken till att ingen konsekvensbedömning har gjorts har att göra med att man anar att den nytta som Finland får av paketet kommer att vara betydligt mindre än kostnaderna.

Tidsbegränsning och marknadsmässiga villkor bör betonas i stödprojekten

Enligt sannfinländarna borde stöden riktas till sådana projekt som redan pågår på marknadsvillkor eller som också annars skulle genomföras, även utan återhämtningsfonden.

Marknadsmässigheten ökar sannolikheten för att ett projekt är livskraftigt även utan offentligt stöd. Detta är viktigt eftersom det inom ramen för programmet är möjligt att få finansiering endast för en viss tid. Det är således endast tidsbegränsade projekt och projekt på marknadsvillkor som kan stödjas utan att samtidigt öka de permanenta utgifterna inom den offentliga sektorn.

Därför anser vi att reparationsbyggande och infrastruktur- och digitaliseringsprojekt är de bästa stödbjekten. Dessa sektorer är också tillräckligt stora för att inte splittras i små och alltför ohanterliga delar.

Utlåtande EkUU 1/2021 rd
Avvikande mening 1

Att utveckla arbetskraftsservicen och det kontinuerliga lärandet skulle vara en bra lösning för att avhjälpa matchningsproblemen på arbetsmarknaden, men det finns ingen klar uppfattning om hur detta skulle kunna genomföras och i synnerhet inte om hur det skulle kunna genomföras utan permanenta utgiftsökningar.

Miljö- och klimatprojekt bör motiveras med avseende på deras faktiska genomslagskraft och utifrån realistiska ekonomiska lönsamhetskalkyler. Man bör inte nationellt eftersträva en relativt större andel främst av ideologiska skäl.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 5.2.2021

Veikko Vallin saf
Sakari Puisto saf
Minna Reijonen saf

Utlåtande EkUU 1/2021 rd Avvikande mening 2

AVVIKANDE MENING 2

Motivering

Samlingspartiet förhåller sig mycket kritiskt till regeringens program för hållbar tillväxt.

Eftersom Finlands utdelning i slutändan endast kommer att uppgå till cirka 700–900 miljoner euro per år under en treårsperiod, bör medlen koncentreras strikt till utbildning och välmotiverad forsknings- och utvecklingsverksamhet, för att programmet realistiskt sett ska kunna tänkas ha någon märkbar effekt. Utbildning och FoUI-verksamhet är säkrast sådana objekt där finansieringen genuint skapar ny verksamhet som inte skulle bedrivas på marknaden också annars. Som ekonomiutskottet påpekar i sitt utlåtande anses det med tanke på tidsplanen för utbetalningen ur återhämtningsfonden klart att programmet snarare är procykliskt, dvs. ökar utgifterna under en högkonjunktur, än ett sätt att stimulera ekonomin under den lågkonjunktur som orsakats av coronapandemin. Därför tål inte valet av snabbverkande investeringar som huvudprioritering kritisk granskning, även om det skulle verka politiskt attraktivt.

Samlingspartiet föreslog i sin alternativa budget fyra principer för att rikta Finlands utdelning från EU:s återhämtningsinstrument. Medlen från återhämtningsinstrumentet bör koncentreras till projekt med nationell verkan. Resurserna bör i första hand riktas till att höja kunskapsnivån och resten till verkningsfulla och välmotiverade FoUI-projekt. Med pengarna bör man sträva efter att stödja återhämtningen från den kris som förorsakats av coronan på kort sikt och stödja en ökning av produktionspotentialen på lång sikt. Samlingspartiets villkor uppfylls inte i regeringens proposition, och ekonomiutskottet beaktar inte detta i sitt utlåtande. Regeringens program leder till att medel på ett oändamålsenligt sätt kanaliseras till flera oklara projekt som saknar koppling till varandra.

I det nationella programmet bör medlen från återhämtningsinstrumentet koncentreras till effektiva helheter som stöder strukturella reformer. Marins regering ordnade en landsomfattande turné inför kommunalvalet. Utifrån denna har man i programmet samlat ett brett spektrum av överlappande mål och metoder som går att tillämpa på nästan all mänsklig verksamhet. Mångfalden av mål och medel kommer att leda till att pengarna splittras på många små projekt som inte har någon koppling till varandra. Om man verkligen vill eftersträva genomslagskraft med programmet, bör målen begränsas och pengarna allokeras till välmotiverade helheter med genuin effekt, såsom de sakkunniga rekommenderat.

Samlingspartiet anser att största delen av medlen bör riktas till kompetensutveckling och höjning av kunskapsnivån och främjande av betydande, välmotiverade FoUI-projekt samt till sänkning av beskattningen, vilket stöder tillväxt och förnyelse av ekonomin på marknadsvillkor. Samlingspartiet vill rikta en betydligt större del av Finlands utdelning till att höja kompetensnivån. Regeringen bör avhålla sig från att rikta företagsstöd till upprätthållandet av befintlig affärsverksamhet. Däremot bör medel riktas till att skapa nya produkter och tjänster och föra ut dem på marknaden och till att påskynda förnyelsen av näringsstrukturen. Vid fördelningen av företagsstöd bör marknadsmekanismen utnyttjas.

Utlåtande EkUU 1/2021 rd
Avvikande mening 2

Samlingspartiet välkomnar stödandet av den gröna omställningen och en snabb förnyelse av den ekonomiska strukturen. Finland bör modigt utnyttja EU:s fond för en rättvis omställning till utsläppssnåla lösningar och åtgärder som främjar sysselsättningen. En betydande brist i fråga om den gröna omställningen är att en central potentiell källa till ren stadsvärme, dvs. små kärnreaktorer, inte nämns i programmet.

Samlingspartiet understöder en ambitiös utveckling av EU. EU har självfallet förbättrat finländarnas levnadsstandard och Finlands internationella ställning som en del av den västliga värdegemenskapen. Det brister dock allvarligt i de planer som regeringen presenterar i programmet för hållbar tillväxt, finansieringen från återhämtningsinstrumentet som helhet och dess villkor och regeringens linje för att utveckla EU:s institutioner. Samlingspartiet kommer att bedöma det föreslagna paketet och för sin del fatta beslut utifrån fakta som gäller Finlands intresse som helhet.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 5.2.2021

Janne Sankelo saml
Kai Mykkänen saml
Juhana Vartiainen saml